

В. О. Пасічник, В. С. Косик
*Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка*

ТЕОРЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

В статті досліджується негативний вплив сучасної політично-військової ситуації в країні в контексті спаду попиту на здійснення туристичних послуг та відсутності технічної можливості їх реалізації зокрема. Автор розглядає питання екологічної ситуації в країні. Проаналізовано основні перешкоди для нормального функціонування індустрії туризму в Україні. В роботі зазначається, що значна кількість природних ресурсів опинилася під загрозою свого існування внаслідок військових дій та руйнування туристичної інфраструктури.

Ключові слова: *туризм, екологічний туризм, війна, бойові дії, туристична галузь.*

The article examines the negative impact of the current political and military situation in the country in the context of the decline in demand for the provision of tourist services and the lack of technical possibilities for their implementation, in particular. The author considers the issue of the ecological situation in the country. The main obstacles to the normal functioning of the tourism industry in Ukraine are analyzed. It is noted in the work that a significant amount of natural resources is under threat of existence as a result of military operations and the destruction of tourist infrastructure.

Keywords: *tourism, ecological tourism, war, hostilities, tourism industry.*

Постановка проблеми. Туризм суттєво впливає на економіку держави та її громадян. Навіть під час військових дій, деякі регіони нашої країни продовжували функціонування туристичної галузі, оскільки важливо було не зупиняти економіку країни для її скорішого відновлення в майбутньому. Тому вважаємо, що потрібно розглядати туризм, не тільки як розважальний сектор, а й як сектор підтримки господарської діяльності держави та громадського суспільства. Поява екологічного туризму – певна відповідь людства на глобальні екологічні проблеми. На сьогоднішній день, екологічний туризм стрімко розвивається і набуває популярності у багатьох країнах. За допомогою екологічного туризму можна взаємозбагатити культури різних народів, покращити умови розвитку внутрішнього туризму і надати країні гарний імідж та конкурентоспроможність.

Мета роботи – дослідження теоретичних особливостей екологічного туризму в Україні внаслідок військових подій.

Виклад основного матеріалу. Сучасні тенденції розвитку туризму в Україні досліджували такі науковці, як: Т. І. Ткаченко, В. І. Цибух, А. М. Близнюк, Л. Г. Богуш, Л. І. Давиденко, В. Ф. Данильчук, В. Ф. Кифяк, Н. Й. Коніщева, М. П. Мальська, Т. М. Ореховська, Ф. Е. Поклонський, І. М. Школа [3].

Категорія «туризм» має декілька підходів до розуміння. Згідно економічної діяльності туризм – це вид використання матеріального та духовного блага, товарів і послуг, що виокремлюються в окрему галузь господарства.

Згідно статистики «туризм» це одна з форм міграції населення, яка не пов'язана з постійною зміною місця проживання. У змінах до Закону України «Про туризм» зазначається, що туризм – це тимчасовий виїзд громадян з місць постійного проживання з різною метою на термін від 1 доби до 1 року, без здійснення оплачуваної діяльності.

Галузь туризм є однією з провідних та найбільш розвинутих галузей економіки. Через свій швидкий темп розвитку він визнаний економічним феноменом століття. Цьому сприяє розширення політичних, економічних, наукових і культурних зв'язків між державами і народами світу. Масовий розвиток туризму дозволяє мільйонам людей розширити свій кругозір, познайомитися з визначними пам'ятками, культурою, традиціями тієї чи іншої країни.

Туризм – одна з рушійних та найбільших галузей економіки світу, яка щорічно поповнює скарбничку багатьох країн чималими дивідендами. Він становить від 40 до 70% ВВП у країнах, що розвиваються та має міцні зв'язки з іншими галузями, що сприяють економічному зростанню регіонів. Туристична індустрія динамічно розвивається у світі. Розвиток екологічного туризму в Україні на початковому етапі, але завдяки існуючим природно-рекреаційним ресурсам країни, цей вид туризму має всі шанси стати одним з основних видів подорожей та створити усі умови покращення соціально-економічного становища населення.

Україна має значний потенціал для розвитку туристичної галузі, оскільки забезпечена унікальними природними рекреаційними ресурсами та має вигідне для розвитку міжнародного туризму геополітичне становище у центрі Європи. Особливості рельєфу, сприятливий клімат, багатство природного, історико-культурного та туристичного-рекреаційного потенціалу України створюють можливості для всебічного задоволення потреб внутрішнього та зовнішнього туризму.

Не можна недооцінювати роль екологічного туризму і в економіці України, оскільки розвиток цієї галузі дозволяє збільшувати доходи місцевих бюджетів та створювати робочі місця, що сприяє вирішенню як економічних, так і соціальних проблем. Кожен регіон України має свій унікальний природно-ресурсний потенціал, який є основою для розвитку екотуризму.

Проте, 24 лютого 2022 року змінило ситуацію із потенційним майбутнім розвитком України, в тому числі екологічного туризму, оскільки наслідки активного ведення бойових дій завдають негативного впливу природі щодня. Повномасштабна війна вплинула на складність фіксування наслідків для навколишнього природного середовища. [2]

За даними Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів, за попередніми підрахунками, станом на 1 березня 2022 року агресор веде бойові дії на території 900 об'єктів природно-заповідного фонду площею 12,6 тис. кв. км, що становить близько третини площі заповідного фонду України.

Під загрозою знищення перебувають близько 200 територій Смарагдової долини площею 2,9 млн га. Смарагдова долина – це мережа природоохоронних територій, створена задля збереження

видів та оселищ, які потребують охорони на загальноєвропейському рівні, але розташовані в країнах, які не є членами ЄС. Усе це середовища для тисяч видів рослин і тварин. Ці території мають важливу роль для захисту біорізноманіття та збереження клімату.

Природа несе значних збитків через постійні бойові дії. При детонації ракет та артилерійських снарядів окислюються навколишні ґрунти, деревина, а також утворюється низка хімічних сполук. Під час вибуху всі речовини проходять повне окиснення, а продукти хімічної реакції вивільняються в атмосферу. В атмосфері оксиди сірки та азоту можуть спричинити кислотні дощі, які змінюють кислотність ґрунту та викликають опіки рослин. Кислотні дощі мають негативний вплив і на організм людини, інших ссавців та птахів, впливаючи на стан слизових тканин та органів дихання.

Після війни ми будемо пожинати плоди бойових дій – руйнування екосистем, забруднення ґрунтів, зменшення біорізноманіття, зростання кількості шкідників у лісах. Крім того, відбудова країни потребуватиме значної кількості природних ресурсів. Також є ризик невиконання Україною вже поставлених кліматичних цілей, адже війна - це внесок у зміну клімату, а відновлення країни неминуче буде супроводжуватись значними викидами парникових газів. [1]

Висновок. Отже, війна стала великою трагедією в житті народу України, окрім того, вона вплинула на світову економіку та світовий ринок туристичних послуг. Проте можна стверджувати, що сфера екологічного туризму в незалежній Україні має перспективу свого розвитку, проте потребує неодмінного втручання та подолання наслідків війни. Природній ландшафт та різноманіття природного середовища України має широке коло потенційних туристичних зон, які наразі уражені постійним впливом активних бойових дій на території держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Слизький А. С. Вплив війни на розвиток туристичної галузі в Україні. *Матеріали Міжнар. Туристичного форуму «Туризм в Україні: виклики та відновлення»*, м. Київ, 21-22 березня 2023 р. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/slyzkyj.htm
2. Нодь О. Аналіз сучасного стану розвитку галузі туризму та курортно-рекреаційної сфери України та її регіонів. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2021. №5, Том 2. С. 275-280

3. Мацука В. М. Сучасні тенденції та перспективи розвитку туризму в Україні. *Вісник Маріупольського державного університету. Економіка*. Вип.1., с.43-49., 2021. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/macuka3.htm (дата звернення 09.11.2023)